

Odborný článek

Historický vývoj inštitútu trustu v anglickom práve

Matej Mlkvý

Autor pôsobí ako docent na Katedre právnych dejín a právni komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Ve své vědecké práci se zaměřuje zejména na proces recepce římského práva v Evropě a komparaci vybraných institutů soukromého práva v kontinentální a angloamerické právní rodině. Výsledky svého výzkumu průběžně prezentuje na domácích i zahraničních konferencích.

Anotace

Tento příspěvek se věnuje právnímu institutu trustu, který je Haagskou úmluvou o právu použitelném pro trusty a jejich uznávání z 1. července 1985 považovaný za unikátní právní institut založený na právu ekvity v jurisdikcích common law. Cílem příspěvku je načrtnout vývoj trustu v období jeho vzniku ve středověku, jeho dotváření ekvitními soudy (resp. soudu lorda kancléře), přes jeho zásadní zákonou modifikaci v roce 1535 prostřednictvím Statute of Uses až po položení moderních základů tohoto právního institutu. Stručně je načrtnuté i jeho porovnání s římskoprávním fideikomisem. Tento článek byl podpořen Agenturou na podporu výzkumu a vývoje na základě smlouvy č. APVV-18-0199.

Abstract

Article focuses on the legal institute of trust, which is under the Convention of 1 July 1985 on the Law Applicable to Trusts and on their Recognition deemed to be unique legal institution developed in the courts of equity in common law jurisdictions. The aim of the article is to provide a brief overview of the development of the institute of trust from its medieval origins, its perfection in the courts of equity (i.e. the Court of Lord Chancellor), through its fundamental legislative modification brought about by the passage of the Statute of Uses in 1535 until the laying of foundations for its modern development. A short comparison of trust with the fideicommissum of Roman law is also included.

Úvod

Medzinárodný dohovor z 1. júla 1985 o rozhodnom práve pre trusty a ich uznaní¹ vo svojej preambule uvádza, že trust vytvorený na súdoch ekvity v jurisdikciách common law a prijatý s určitými zmenami v iných jurisdikciách je unikátnym právnym inštitútom.² Pre účely dohovoru je trust vymedzený v čl. 2 ako právny vzťah vytvorený inter vivos alebo pre prípad smrti zakladateľom (settlor), pri ktorom bol majetok daný pod kontrolu správcu (trustee) na úžitok beneficiára (beneficiary) alebo na určitý účel. Pojmové znaky trustu na účely dohovoru sú: (1) majetok vytvára osobitnú podstatu (fond) a netvorí súčasť vlastného majetku správcu, (2) právny titul k majetku v truste je vedený na meno správcu alebo inej osoby konajúcej za správcu, (3) správca má právo a povinnosť, za splnenie ktorej nesie zodpovednosť, spravovať, využívať a nakladať s majetkom v súlade s podmienkami trustu a osobitnými povinnosťami ustanovenými právom. Výhrada niektorých práv a oprávnení zakladateľom a skutočnosť, že správca môže mať sám práva ako oprávnený, samé o sebe nie sú nezlučiteľné s existenciou trustu.³

Zo samotnej definície trustu je zrejmé, že ide o právny inštitút, ktorý nemá obdobu v rímskom práve a ani vo väčšine právnych poriadkov kontinentálnych štátov, ktoré svoje súkromné právo odvodzujú z rímskej právnej tradície. Trust nevytvára totiž len osobitnú majetkovú podstatu oddelenú od všeobecnej majetkovej podstaty osoby (to samé o sebe nie je rímskemu právu cudzie, nakoľko takúto osobitnú majetkovú podstatu v rímskom klasickom práve tvorilo aj peculium a veno), ale rozštiepuje vlastnícky titul medzi správcu ako formálneho vlastníka a beneficiára ako užívateľa pôžitkov plynúcich z majetku v truste. Keďže správca a beneficiár nemajú z hľadiska obsahu rovnaké oprávnenia k veci v truste, nie je možné ich vzťah charakterizovať ako spoluvlastníctvo, ale skôr ako delené vlastníctvo.

Mnohé kontinentálne jurisdikcie pôvodne poznali inštitút deleného vlastníctva, no tento bol úzko prepojený s existenciou feudálnej sústavy. Spolu s prechodom na kapitalizmus od konca 18. storočia a v priebehu 19. storočia sa koncepcia deleného vlastníctva postupne vytrácala z právnych poriadkov týchto štátov. V jurisdikciách common law vrátane jej materskej jurisdikcie Anglicka a Walesu však delené vlastníctvo, ktoré pôvodne existovalo v rôznych formách, prežilo v podobe trustu dodnes, pričom vôbec nejde o obsolentný právny inštitút.⁴ Na uchopenie právnej podstaty trustu podobne ako akéhokolvek iného právneho inštitútu je v duchu najlepších tradícií (nemeckej) historickoprávnej školy potrebné najskôr identifikovať zásadné momenty jeho historického vývoja, o čo sa v stručnosti pokúsime v nasledujúcom texte.

Rané obdobie

Anglické právo od normandskej invázie v roku 1066 predstavovalo feudálny typ krajinského práva, ktoré sa zásadným spôsobom nelíšilo od práva iných štátov západoeurópskeho feudálneho typu. Základom koncepcie vecných práv k nehnuteľnostiam bola rozvinutá lénna sústava na pomyselnom vrchole ktorej stál suzerén – Koruna, ktorá od panovania Viliama Dobývateľa formálne vlastnila všetku pôdu v štáte. Koruna časť pôdy udeľovala ako léno priamo vazalom (tenants in chief), ktorí opätovne časť z nej prostredníctvom lénnych ceremónií odovzdávali nižším vazalom (mesne lords). Léna sa kategorizovali ako na základe povahy služieb pre lénneho seniora, ktoré boli spojené s držbou léna (tzv. tenures) tak aj podľa zdediteľnosti (tzv. fees), čím sa vytvárala pestrá mozaika komplexných feudálnych vzťahov medzi vazalmi. Raison d'être lénneho systému bola samozrejme vojenská funkcia

(z tohto dôvodu bola väčšina lén vojenská, tzv. military tenures), lebo léna mali teoreticky zabezpečiť vytvorenie armády v prípade brannej insurekcie. Z tohto dôvodu bol jedným zo základných princípov anglického feudálneho zriadenia projektovaného do systému vecných práv princíp, že žiadne léno nesmie ostať bez držiteľa (t.j. vazala).

Od prijatia zákona *Quia emptores terrarum* v roku 1290 bol jediným možným spôsobom prevodu léna *inter vivos* v Anglicku vazalská substitúcia, nakoľko sa v dôsledku poškodzovania práv lénnych pánov odstránila možnosť ďalšej subinfeudácie, t.j. vytvárania nových nižších lén. V rámci vazalskej substitúcie bol postup prevodu taký, že pôvodný vazal-prevodca formálne odovzdal svoje léno naspäť svojmu bezprostrednému lénnemu pánovi, ktorý ho mal odovzdať novému vazalovi-nadobúdateľovi. Vzhľadom na to, že titul (napr. kúpna zmluva) a *modus* (ceremoniálne uvedenie do léna, tzv. *enfeoffment*) mohli byť od seba časovo oddelené, lénny pán ako dočasný držiteľ léna mal ho opatrovať (*custodire*) *ad commodum* (na osoh) alebo *ad opus* (pre potrebu, z lat. *opus esse*) nového vazala-nadobúdateľa. V takýchto prípadoch tak nastala situácia, že lénny pán bol síce právne neobmedzeným držiteľom léna, ale úžitok z neho neprislúchal jemu, ale inej osobe.

Obdobné situácie držby k vernej ruke nastávali napr. aj v prípadoch, keď manžel chcel previesť svoj držobný titul na seba a manželku, príp. na seba a dedičov. Keďže nemohol priamo na seba previesť držobné právo k nehnuteľnosti, previedol túto na priateľa s dohovorom, že ho má vzápätí previesť naspäť na neho a manželku, resp. jeho dedičov. Čo sa vytvorilo ako dočasná situácia medzi dvoma prevodmi alebo medzi prevodom a uvedením do držby léna sa pomerne rýchlo premenilo na trvalý stav. Táto potreba vznikala napr. v súvislosti s františkánskou rehoľou, ktorá podľa svojich vnútorných predpisov nemohla vlastniť majetok, ale mohla prijať pohostinnosť. Osoba chcúca odovzdať léno na úžitok tejto rehole tak mohla svoju vôľu právne uskutočniť len tak, že léno previedla na tretiu osobu s tým, že táto ju má opatrovať pre úžitok rehole. Formálnym držiteľom léna tak bola tretia osoba, ale všetky úžitky z vlastníctva mala rehoľa. Užívateľ výhod začal byť označovaný v archaickej právnej francúzštine použíanej vtedy na anglických kráľovských súdoch ako *ten*, ktorý má úžitok (*cestuy que use*).

Ak by takéto rozštiepenie formálneho titulu k nehnuteľnosti a brania úžitkov z nej bolo obmedzená len na prípady duchovných korporácií a prípadov dočasnej držby pri prevode držobného titulu, ostalo by použitie *use* pomerne obmedzené. V priebehu 14. storočia však právna prax objavila možnosť využitia *use* na obídienie niektorých zákonných zákazov. Podľa stavu vtedajšieho anglického práva bolo testamentárne dedenie lén vylúčené a jediným možným spôsobom prechodu léna bolo zákonné dedenie na prvorodeného mužského potomka (*primogenitúra*). Ak však držiteľ léna ešte počas svojho života previedol léno na tretiu osobu s tým, že počas jeho života má mať úžitky z léna prevodca a po jeho smrti ním určené osoby, mohol týmto spôsobom nakladať s lénom pre prípad smrti. Dôležité však bolo, aby takáto inštrukcia nadobúdateľovi nemala povahu formálnej podmienky.

V prípade ak by inštrukcia mala byť vykladaná ako formálna podmienka, anglické krajinské právo (*common law*) sankcionovalo jej porušenie automatickým navrátením držobného titulu nadobúdateľovi a v prípade jeho smrti dedičovi, ktorý mal ako jediný aktívnu legitimáciu na podanie žaloby v prípade porušenia podmienky (t.j. nie osoby ktoré mali mať úžitok z léna). Ak teda dedič nebol zároveň osobou *cestuy que use*, podmienka bola nevykonateľná. Ak by podmienka rovno udelila niekomu inému ako nadobúdateľovi plné úžitkové práva spojené s držbou léna, takáto podmienka bola považovaná za odporujúcu právu a neplatná.⁵

Riešením bola konštrukcia use nie ako formálnej, ale neformálnej podmienky pripojenej k prevodnému právnomu úkonu. Strany preto často takúto podmienku formulovali len neformálne mimo prevodnej listiny, čo nevyvolávalo žiadne právne účinky podľa common law a zaväzovalo právneho držiteľa len in foro interno. Ak títo právni držiteľia porušili tento svoj záväzok vyplývajúci z dobromyseľnosti, cestuy que use sa mohol obrátiť na cirkevné súdy (pokiaľ mali založenú právomoc prejednať spor), ale najmä na lorda kancelára.

Úloha lorda kancelára v anglickom právnom systéme tohto obdobia bola obdobná rímskemu prétorovi v predklasickom a do určitej miery aj v klasickom období rímskeho práva. Provisions of Oxford z roku 1285 zakázali, aby sa vytvárali nové žaloby pre konania prejednávane na kráľovských súdoch (tzv. writy) okrem tých, ktoré odsúhlasí parlament. Anglické krajinské právo sa tak fakticky petrifikovalo v stave v akom bolo ku koncu 13. storočia a stalo sa podobne ako rímske ius civile právnym poriadkom založeným na systéme formálnych žalôb. Ako už ukázala rímska skúsenosť, takéto právne systémy môžu dlhodobo prežiť len ak existuje orgán, ktorý je schopný naprávať často nespravodlivé dôsledky pôsobenia tohto rigidného systému. V Ríme túto úlohu vykonával prétor, ktorého právo bolo považované, ako je známe, za živý hlas civilného práva,⁶ a v Anglicku lord kancelár. Cieľom lordov kancelárov podobne ako prétorov nebolo derogovať common law, ale obdobne ako prétorové právo malo v klasickom rímskom práve za cieľ rigidné civilné právo podporiť, doplniť alebo opraviť,⁷ aj lordi kancelári mali krajinské právo len doplniť a modifikovať jeho pôsobenie. Títo prostredníctvom svojej rozhodovacej činnosti v rokoch 1350-1450 položili základy nového odvetvia anglického práva pôsobiaceho popri krajinskom práve – práva ekvity,⁸ ktoré na seba prevzalo aj ochranu záujmov beneficiárov.

Vývoj v práve ekvity

Podobne ako sa v rímskom práve pôvodne neformálne fideikomisy stali právne vymáhateľnými, aj neformálne uses, v zásade nevyhnutné v kráľovských súdoch aplikujúcich krajinské právo, sa stali vymáhateľnými pred súdom lorda kancelára. V priebehu 15. storočia súdy lorda kancelára premenili právo cestuy que use (t.j. beneficiárov) na nový druh vlastníctva, pričom je dokonca doložené, že beneficiár bol úradne v 15. storočí označený slovom vlastník.⁹ Use tak nemal len povahu súkromnej zmluvy medzi prevodcom léna a jeho nadobúdateľom v prospech beneficiára, ale nadobudol taktiež charakter vecného práva. Ak totiž formálny vlastník scudzil pôdu v rozpore s inštrukciami pôvodného prevodcu léna, léno zaťažené use beneficiára prechádzala aj na nadobúdateľa pôdy, iba že by nadobúdateľ nadobudol léno odplatne a bez vedomosti, že je zaťažené use. Podľa zákona z roku 1484 z dôvodu ochrany dobromyseľných nadobúdateľov bolo dokonca umožnené, aby sám beneficiár (bez súčinnosti formálneho vlastníka) previedol formálny vlastnícky titul na nadobúdateľa.¹⁰

Takto konštruované use spájalo so sebou viacero výhod – umožnilo prevod beneficiárneho vlastníctva úplne neformálnym spôsobom (prevod formálneho vlastníctva si stále vyžadovalo uvedenie do držby léna) a umožnil vazalom obchádzať niektoré odplatné povinnosti spojené s prevodom a prechodom léna na inú osobu, z ktorých mal úžitok lenný pán.¹¹ Ak totiž držiteľ léna previedol držobný titul nie na jedného, ale na celú skupinu formálnych držiteľov, platila medzi nimi zvláštna forma spoluvlastníctva, tzv. joint tenancy. Táto forma spoluvlastníctva na rozdiel od druhej formy bližšej rímskemu právu (tzv. tenancy in common) spôsobovala, že v prípade úmrtia jedného zo spoluvlastníkov jeho spoluvlastnícky podiel neprešiel na jeho dedičov (s týmto by bola spojená povinnosť dedičov plniť

povinnosti naviazané na prechod léna v prospech lénneho pána), ale prirástol k spoluvlastníckym podielom ostatných žijúcich spoluvlastníkov (ius accrescendi). V prípade, že okruh spoluvlastníkov bol stále dopĺňaný, možnosť formálneho prechodu léna bola takmer vylúčená, lebo len úmrtie všetkých formálnych vlastníkov by spôsobilo prechod právneho titulu k lénu (na ktorý boli naviazané nároky lénneho pána). Držať pôdu vo forme use sa preto stalo tak populárnym, že na začiatku 16. storočia už bola väčšina pôdy v Anglicku držaná týmto spôsobom.

Statute of Uses a neskorší vývoj

Use mohla byť celkom prirodzene aj zneužitá a to nielen na úkor lénnych pánov, ale aj veriteľov, ktorí by mali za normálnych okolností nárok speňažiť léno dlžníka na úhradu svojich pohľadávok, keby mal dlžník k lénu formálny držobný titul. Znepokojenie samotného panovníka, že Koruna prichádza o svoje finančné príjmy a use sa používa na zakrytie skutočných držiteľov pôdy viedlo k zákonodarnej intervencii v podobe prijatia tzv. Statute of Uses v roku 1535, ktorý mal za cieľ zrušiť uses. To sa však prirodzene nedalo uskutočniť ich jednoduchým zákonným zrušením, nakoľko by sa formálni vlastníci lén (v 16. storočí už väčšinou právnici) stali faktickými vlastníkmi všetkej pôdy v Anglicku.

Zákonodarca preto zvolil opačnú možnosť a zo zákona previedol držobný titul z osôb, ktoré držali léno na „use, trust or purpose“ inej osoby, priamo na osoby v prospech ktorých bolo léno držané (beneficiárov).¹² Spôsob, ktorý si zvolil zákonodarca bol po legislatívno-technickej stránke veľmi elegantný, nakoľko pomerne jednoduchým zásahom zmenil oprávnenia beneficiárov vyplývajúce z práva ekvity na oprávnenia podľa krajinského práva s následkom, že beneficiári nadobudli držobné práva k lénam podľa krajinského práva. Úspech zákona však zároveň znamenal, že sa plne obnovili pôvodné práva feudálnych pánov (najmä tie súvisiace s prevodom a prechodom léna) a bola znovuzavedená primogenitúra pri dedení lén. Práve všeobecná nespokojnosť s nemožnosťou závetného odkázania léna dedičom viedla v roku 1540, teda len niekoľko rokov po prijatí Statute of Uses, aj k prijatiu zákona o závetoch (Statute of Wills), ktorým sa prvýkrát v anglickom krajinskom práve dala držiteľom slobodných lén možnosť odkázať ich prostredníctvom závetu.

Základnou motiváciou prijatia Statute of Uses v roku 1535 bola snaha panovníka Henricha VIII. (1509–1547) zlepšiť finančnú pozíciu Koruny prostredníctvom zvýšenia jej príjmov ako lénneho suzeréna. Toto sa panovníkovi aj podarilo a obrazne tak vzkriesil feudalizmus z mŕtvych, aj keď samozrejme nie v podobe v akej existoval po normandskej invázii, ale vo forme často pejoratívne označovanej ako tzv. fiškálny feudalizmus. Príjmy Koruny ako vrchného lénneho pána (suzeréna) však boli inherentne neisté, nakoľko ani ich veľkosť ani ich čas sa nedali v dôsledku prirodzenej povahy smrti (ako právnej skutočnosti na ktorú väčšina z nich bola naviazaná), vopred predvídať. Z tohto dôvodu aj samotná Koruna v neskorších obdobiach preferovala prechod k riadnym a predvídateľným príjmom v podobe daní. Drvivá väčšina feudálnych povinností bola nakoniec zrušená v období anglickej republiky v roku 1660 prostredníctvom Tenures Abolition Act, t.j. v čase keď už tieto feudálne plnenia mali skôr marginálnejší fiškálny význam.

Dôvodom snáh o obnovenie beneficiárnej formy vlastníctva v priebehu 16. a 17. storočia nebola ako pri ich vzniku snaha o závetné dedenie lén (to bolo uzákonené v roku 1540) a ani snaha o vyhnutie sa plneniu feudálnych povinností pri prechode léna (tie boli zrušené v roku 1660), ale rozličné motivácie siahajúce od snahy ochrániť rodinný majetok pred veriteľmi nezodpovedného dediča, cez správu

majetku dieťaťa počas jeho nedospelosti (alebo v prípade trvalo duševne chorých osôb počas celého ich života) či ženy počas trvania manželstva až po snahu o zatajenie skutočného vlastníka. Právna prax na tieto snahy zareagovala kreatívnym využitím výnimiek na ktoré sa Statute of Uses nevzťahoval, t.j. držobných práv podľa ekvity, ktoré neboli premenené ex lege na držobné nároky podľa common law.

V prípade, ak držiteľ léna dal léno do nájmu s tým, že nájomca mal užívať léno pre úžitok beneficiára, držobný titul nájomcu ostal podľa Statute of Uses zachovaný a beneficiár nenadobudol držobný titul podľa krajinského práva. Nájomca nebol totiž považovaný za majúceho formálny držobný titul k lénu (seisin). Rovnako sa zákon nevzťahoval ani na poddanské formy držby pôdy (tzv. copyhold), nakoľko títo držiteľia tiež neboli považovaní za majúcich formálny držobný titul k lénu, ktorý by mohol byť na beneficiára prevedený. Ďalšiu skupinu výnimiek predstavovali tzv. aktívne trusty, pri ktorých formálny držiteľ aj vykonával niektoré činnosti v prospech beneficiára (t.j. nebol len držiteľom holého titulu k lénu, ale napr. léno aktívne spravoval a výťažky odovzdával beneficiárovi). Tretiu skupinu predstavovali tzv. special trusts, t.j. léna pri ktorých use nebola zriadená pre osobu, ale pre určitý účel (de facto nadácia).

Najdôležitejšiu skupinu výnimiek z pôsobnosti Statute of Uses však tvorili léna, pri ktorých bola use protiprávna, podvodná či onerózna (repugnant, fraudulent or troublesome), nakoľko zákonodarca logicky nechcel svojou intervenciou zhojiť podvod či iný protiprávny úkon.¹³ Onerózne uses, ktoré veľakrát predstavovali viacnásobné použitie use vo vzťahu k tomu istému lénu, však predstavovali právnikmi hľadanú výnimku na ktorej bolo možné znovuvybudovať beneficiárne vlastníctvo v Anglicku. Jedným z príkladov onerózneho použitia use by bol prevod na osobu A pre úžitok osoby A, ktorá drží pre úžitok osoby B (to A to the use of A to the use of B) alebo na osobu X pre úžitok osoby Y, ktorá drží pre úžitok osoby Z (to X to the use of Y to the use of Z). V prvom prípade sa Statute of Uses neaplikoval, lebo držiteľom podľa krajinského práva a beneficiárom podľa ekvity nebola odlišná osoba, v druhom prípade Statute of Uses podľa súdneho rozhodnutia z roku 1557 menil len prvú use (t.j. v prospech Y) na držobný nárok podľa krajinského práva, zatiaľ čo druhá (t.j. v prospech Z) ostala nezmenene platná podľa ekvity.¹⁴

To však znamenalo, že na zmarenie pôsobenia zákona stačilo použitie dvojitej use, pričom kvôli prehľadnosti a na odlíšenie od prvej use dostala druhá názov trust. Od 17. storočia až do derogácie Statute of Uses v roku 1926 a reformy práva trustov formula prevodnej listiny znela napr. osobe A a jej dedičom na a pre použitie B a jej dedičom v truste pre C (to A and his heirs unto and to the use of B and his heirs in trust for C). Týmto došlo k definitívnemu etablovaniu držobných práv (menej presne) vlastníctva podľa ekvity v common law, ktoré sa doteraz teší mimoriadnej obľube v podobe inštitútu trustu (ktorý z historického hľadiska predstavuje dvojitú use).

Trust je inštitútom sui generis anglického práva, no napriek tomu sa prirodzene natíska otázka, či existuje obdobný rímskoprávny inštitút. Z etymologického hľadiska je trust (z angl. trust) prirovnávaný k rímskemu fideikomisu (z latin. fidēs), keďže obidva inštitúty odvodzujú svoj názov od lexikálneho označenia pre dôveru (obdobne ako nemecký Treuhand či francúzske fiducie). V skutočnosti určité paralely medzi fideikomisom a testamentárnym trustom existujú, predovšetkým v obidvoch prípadoch je vec zverená jednej osobe pre úžitok inej, obidva inštitúty vznikli pôvodne ako neformálne podmienky pripojené k právnemu úkonu a pôvodne jedným z hlavných dôvodov ich vzniku bola snaha o odkázanie majetku osobe, ktorá z rôznych dôvodov nemohla byť ustanovená priamo dedičom či odkazovníkom.

Medzi obidvoma inštitútmi však existujú aj významné rozdiely – kým vlastníctvo pri fideikomise nakoniec prejde na oprávneného z fideikomisu (fideicommissarius), trust je koncipovaný ako prípad pomerne stáleho deleného vlastníctva a nevytvára sa len mortis causa. Oprávnený z fideikomisu ďalej požíval v zásade len deliktuálnu ochranu (s možnosťou missio in possessionem), zatiaľ čo beneficiár z trustu má obmedzenú vecnoprávnu ochranu.¹⁵ Obidva inštitúty sú časovo obmedzené, ale na rôzne doby – fideikomis bol obmedzený v justiniánskom práve podľa novely 159 na štyri nasledovné generácie (quattuor postea generationes) a trust na dobu života osôb žijúcich v čase zriadenia trustu predĺženú o 21 rokov a 9 mesiacov (tzv. rule against perpetuities). Mnohé z funkcií, ktoré plní v angloamerickom práve trust, sú navyše v rímskom práve zabezpečované rôznymi inými právnymi inštitútmi (napr. poručníctvo, opatrovníctvo, nadácia atď.).

Záver

V súčasnosti je vo väčšine jurisdikcií common law možné zriadiť trust úplne neformálnym jednostranným právnym úkonom, z ktorého ale musí byť (1) zreteľná vôľa zriadiť trust, (2) obsah trustu (trust res) a (3) určenie beneficiára alebo účelu.¹⁶ Ako už bolo spomenuté v úvode, trust tvorí osobitnú majetkovú podstatu správcu (formálneho vlastníka), pričom oprávnenie beneficiára je samo o sebe vecným právom trvajúcim aj v prípade prevodu alebo prechodu majetku v truste na tretie osoby s výnimkou prípadu, ak tretie osoby nadobudli vec spadajúcu do trustu dobromyseľne (bez vedomosti o existencii trustu) a za odplatu. Na rozdiel od rôznych modifikácií trustu v kontinentálnych jurisdikciách je však trust v jurisdikciách common law koncipovaný skutočne ako prípad deleného vlastníctva, pri ktorom jeden z vlastníkov drží vec v truste podľa krajinského práva (common law) a druhý podľa práva ekvity (law of equity). Doba trvania trustu je časovo obmedzená tradične na dobu života osôb žijúcich v čase zriadenia trustu predĺženú o 21 rokov a 9 mesiacov (tzv. rule against perpetuities).

Inštitút trustu sa stal v jurisdikciách common law pre svoju flexibilitu a praktickosť tak významným, že viaceré kontinentálne jurisdikcie inkorporovali trust v nejakej podobe do svojich domácich právnych poriadkov alebo pristúpili ako zmluvné strany k dohovoru z 1. júla 1985 o rozhodnom práve pre trusty a ich uznaní (napr. Taliansko, Luxembursko, Lichtenštajnsko, Monako, Holandsko, Panama, San Marino a Švajčiarsko). Česká republika v rámci rekodifikácie svojho civilného práva taktiež vytvorila v novom občianskom zákonníku inštitút trustu v modifikovanej podobe (svěrenský fond) a pred otázkou, či v nejakej podobe treba inkorporovať trust aj do slovenského práva, bude nepochybne stáť aj slovenský zákonodarca pri plánovanej rekodifikácii civilného práva.

Seznam poznámek pod čarou

1 Convention of 1 July 1985 on the Law Applicable to Trusts and on their Recognition. Dohovor bol vypracovaný Haagskou konferenciou medzinárodného súkromného práva (Hague Conference on Private International Law) a uzavretý 1. júla 1985. Do účinnosti pre signatárske štáty vstúpil 1. januára 1992 a v súčasnosti je ratifikovaná 14 štátmi. Predmetom úpravy v dohovore je harmonizované vymedzenie trustu (ktoré je užšie ako vo väčšine jurisdikcií common law) a určenie kolíznych pravidiel na určenie rozhodného práva.

2 Considering that the trust, as developed in courts of equity in common law jurisdictions and adopted with some modifications in other jurisdictions, is a unique legal institution,...

3 For the purposes of this Convention, the term „trust“ refers to the legal relationships created – inter vivos or on death – by a person, the settlor, when assets have been placed under the control of a trustee for the benefit of a beneficiary or for a specified purpose.

A trust has the following characteristics –

1. a) the assets constitute a separate fund and are not a part of the trustee's own estate;
b) title to the trust assets stands in the name of the trustee or in the name of another person on behalf of the trustee;
c) the trustee has the power and the duty, in respect of which he is accountable, to manage, employ or dispose of the assets in accordance with the terms of the trust and the special duties imposed upon him by law.

The reservation by the settlor of certain rights and powers, and the fact that the trustee may himself have rights as a beneficiary, are not necessarily inconsistent with the existence of a trust.

4 V USA sa právo trustu bežne vyučuje v rámci štandardného študijného programu na právnických fakultách v rámci povinného predmetu Wills, Trusts and Estates, t.j. najmä v súvislosti s dedičským právom a v menšej miere s vecným právom k nehnuteľnostiam.

5 BAKER, J. *An Introduction to English Legal History*. Londýn: Butterworths, 2002, s. 250.

6 D. 1.1.8. Marcianus 1 inst. Nam et ipsum ius honorarium viva vox est iuris civilis.

7 D. 1.1.7.1. Papinianus 2 def. Ius praetorium est, quod praetores introduxerunt adiuvandi vel supplendi vel corrigendi iuris civilis gratia propter utilitatem publicam. quod et honorarium dicitur ad honorem praetorum sic nominatum

8 Ak strany konania pred súdmi common law neboli spokojné s právnymi prostriedkami ochrany, ktoré im ponúkali súdy common law viazané formálnymi žalobami, obracali sa na Korunu ako posledný a konečný zdroj všetkej spravodlivosti v štáte so žiadosťou o nápravu. Panovník tieto spory delegoval na lorda najvyššieho kancelára, ktorý ich prejednal vo svojom súde. Súd lorda kancelára nemal právomoc zrušiť rozsudok súdu common law, keďže aj voči nemu pôsobila prekážka res iudicata. Súd ekvity však mohol uplatniť svoju právomoc počas prebiehajúceho konania pred súdom

common law tak, že na návrh žalovaného vydal žalobcovi príkaz (tzv. common injunction) aby ukončil konania pred súdom common law a žaloval žalovaného pred súdom ekvity. V prípade, ak už bolo konanie pred súdom common law skončené vydaním meritórneho rozhodnutia vo veci, súd ekvity mohol zastaviť jeho vykonanie cez common injunction voči žalobcovi. Ak by žalobca common injunction súdu ekvity nerešpektoval, mohol byť uväznený za pohrdanie súdom. V zásade však platilo, že nemohli naraz prebiehať paralelné konania na súde ekvity a na jednom zo súdov common law a od 16. storočia sa ustálilo, že prostriedky právnej ochrany podľa common law a ekvity majú voči sebe konzumpčný účinok.

9 Thomas Audley's Reading on Uses (1526). Citované podľa BAKER, J. MILSOM, S. *Sources of English Legal History. Private Law to 1750*. Londýn: Butterworths, 1986, s. 103-105.

10 Stat. 1 Ric. III, c. 1.

11 Tieto zahŕňali platby za udelenie súhlasu (tzv. attornment) na prevod léna na inú osobu (fines), poplatok za uvedenia dediča zosnulého vazala do léna (relief), právo na výnosy z léna pokým dedič nezaplatil relief (primer seisin), v niektorých prípadoch právo na najlepšie zviera alebo hnuťelnú vec zosnulého (heriot), právo odúmrti (escheat), právo k prepadnutému majetku v prípade spáchania zločinu (forfeiture), právo na poručníctvo nad dedičom zosnulého vazala ak tento nemal v čase smrti vazala aspoň 21 rokov a to až do dovŕšenia tohto veku (wardship) a právo na vybratie manželky pre takéhoto neplnoletého dediča (marriage alebo maritagium).

12 Statute of Uses, 27 Hen VIII, c. 10. Citované podľa BAKER, J. MILSOM, S. cit. dielo, s.112-113.

13 BAKER, J.: cit. dielo, s. 290.

14 Jane Tyrrel's Case (1557).

15 K teoretickému vymedzeniu hranice medzi vecnými a záväzkovými právami pozri MLKVÁ ILLÝOVÁ, Zuzana. DUFALOVÁ, Lenka. Pojmová hranica medzi vecnými právami a záväzkami. In Projustice. [online]. Dostupné na internete: <https://projustice.sk/obcianske-pravo/pojmova-hranica-medzi-vecnymi-pravami-a-zavazkami> [cit. 2019-11-28].

16 V tomto je teda tradičná koncepcia trustu podľa common law širšia ako vymedzenie trustu podľa Dohovoru z 1. júla 1985 o rozhodnom práve pre trusty a ich uznaní, lebo tento sa vzťahuje len na trusty zriadené písomne.